

KAJ JE SOCIALNA DRŽAVA

2

mag. Nada CAHARIJAZ FERME

<https://nada.ferme.si>

3. NAČELA, KI IZHAJAJO IZ POJMA SOCIALNE DRŽAVE

4.1. Načelo socialne pravičnosti

Je temeljna vrednota in najvišji cilj pravne države. Pomeni odnos med posameznikom in skupnostjo, pri čemer posameznik prispeva po svoji moči k blagostanju skupnosti s tem, ko izpolnjuje svoje državljanske dolžnosti, skupnost pa mora poskrbeti za to, da dobi pravičen delež ali pravično kazen. Zagotavljanje enakih možnosti je zagotovljena pravica človeka in državljana. (Tomič, 11)

4.2. Načelo solidarnosti

Zahteva zavest o pripadnosti skupnosti, medsebojno odgovornost in obveznost vseh članov v skupnosti. V okviru solidarnosti je moralno zapovedana medsebojna podpora in pomoč, vendar pa le-ta ne more biti izsiljena in enačena s pravico. Solidarnost kot moralna dolžnost temelji na pripravljenosti za medsebojno pomoč v določeni skupnosti. Je družbeno stanje, v katerem se odnosi med posameznikom in skupnostjo uresničujejo v enakem merilu tako skozi samostojnost in odgovornost posameznika, kot skozi odgovornost skupnosti. (Tomič, 11,12)

4.3. Pojem diskriminacije oz. nediskriminacije

Ta pojem povezujemo z odnosom družbe in posameznika do posameznih prebivalcev v državi, v povezavi z njihovo socialno vključenostjo oz. izključenostjo, pa tudi revščino. Diskriminacija pomeni politično, gospodarsko ali kulturno izključevanje, socialno zapostavljanje in socialno neenakost. Povod za to so lahko določene gospodarske, socialne ali osebne okoliščine, vendar pa je osnova diskriminacije individualno ali družbeno vrednotenje posameznika ali socialne skupine. Vse to vpliva na to, kako je sprejeta socialna ali ekonomska situacija posameznika ali skupine, ali se priznava dejstvo, da smo ljudje različni in je potrebno le-to upoštevati tudi v medsebojnih odnosih. (Tomič, 12)

4.4. Načelo subsidiarnosti

To načelo spodbuja k lastnemu prispevku in samoodločanju tako posameznika kot skupnosti. Načelo subsidiarnosti zahteva, da so posegi države in javne storitve praviloma le podporne narave, ki se izvedejo le, če nižje ravni (družina, občina) niso sposobne izvesti zahtevane storitve. To načelo ima na socialnovarstvenem področju pomembno vlogo in je pomemben element evropskega integracijskega procesa. (Tomič, 13)

Filantropija ali človekoljubje temelji na moralnih vidikih ravnanja posameznika ali skupine do drugih, ki so potrebni pomoči. Je humanitarno darilo. (Tomič, 13)

5. VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

5.1. Svet Evrope in Evropsko sodišče za človekove pravice

Svet Evrope je bil ustanovljen leta 1949 in šteje danes 47 članic. Glavne naloge Sveta Evrope (SE) so: spoštovanje človekovih pravic, demokracije in pravne države, spodbujanje razvoja evropske kulturne identitete in raznolikosti, iskanje skupnih rešitev za probleme evropske družbe itd. Slovenija je bila v SE sprejeta leta 1993.

V okviru SE je pomemben organ Evropsko sodišče za človekove pravice, ki deluje na podlagi Evropske konvencije o človekovih pravicah. Tožbo lahko vložijo posamezniki s pravnim interesom ali države pogodbenice, ki menijo, da je druga država pogodbenica kršila njihove pravice iz konvencije. Sodbe so dokončne in zavezujoče. (www.svetevrope.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/prestavitev/index.html) (24.9.2019)

5.2. Evropski varuh človekovih pravic

Evropski varuh človekovih pravic preiskuje pritožbe v zvezi z nepravilnostmi v okviru institucij in organov Evropske unije. Do nepravilnosti pride, kadar institucija ne ravna v skladu s pravnimi pravili, ne spoštuje načel dobrega upravljanja ali krši človekove pravice. Pritožbo na varuha lahko naslovi vsak državljan Evropske unije (EU) in vsaka pravna oseba, registrirana v državi članici EU.

(https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_si
(28.9.2019))

5.3. Ustavno sodišče

Je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Sestavlja ga 9 sodnikov, ki jih izvoli Državni zbor za dobo 9 let. Odloča o: skladnosti nižjih pravnih predpisov z višjimi, kot npr. skladnost zakonov z ustavo; o sporih glede pristojnosti med državnim zborom, vlado in predsednikom republike, med državo in lokalnimi skupnostmi, med samimi lokalnimi skupnostmi, med sodišči in drugimi organi; o ustavni obtožbi zoper predsednika države, predsednika vlade ali posameznega ministra; o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic s posamičnimi akti ...

Ustavna pritožba je pravno sredstvo, ki ga lahko vloži vsak, ki meni, da mu je s posamičnim aktom državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil, kršena njegova človekova pravica ali temeljna svoboščina. Rok za vložitev je 60 dni od prejema tega posamičnega akta pod pogojem, da je posameznik prej izčrpal vsa pravna sredstva, prej pa le, če je zatrjevana kršitev očitna in bi z njo pritožniku lahko nastale nepopravljive posledice.

Ali bo sodišče o tem odločalo, odloča na nejavni seji. Sodišče lahko ustavno pritožbo zavrne ali ji ugodi, ter posamični akt v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi in vrne zadevo pristojnemu organu v ponovno odločanje. (Vodovnik, 65)

5.4.1. Varuh človekovih pravic

je ustanovljen za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin nasproti državnim organom, organom lokalne skupnosti in nosilcem javnih pooblastil. Izvoli ga državni zbor na predlog predsednika države. Pri svojem delu je samostojen in neodvisen, o svojem delu poroča državnemu zboru v obliki letnega poročila, lahko pa tudi posebnih poročil. Postopek pri varuhu je zaupen in neformalen, organi in institucije pa mu morajo zagotoviti vse podatke in informacije, ne glede na stopnjo tajnosti. Varuh lahko na organe naslovi mnenja, kritike, priporočila in le-ti so jih dolžni obravnavati in nanje odgovoriti.

5.4.2. Zagovornik otroka

Zagovornik – glas otroka je kot pilotski projekt potekal pri varuhu človekovih pravic od leta 2007 dalje. Njegov namen je bil oblikovanje programa zagovornika otrokovih pravic, ki bi ga lahko vključili v formalno pravni sistem, ter omogočili uresničevanje otrokovih pravic na ravni države. Otroku bi s tem omogočili ustrezno aktivno sodelovanje v vseh postopkih odločanja o njegovih pravicah in koristih. Zagovornik otroka nastopi zlasti takrat, kadar starši otroka tega ne zmorejo, ali ga ne morejo zastopati zaradi nasprotja svojih z otrokovimi interesi, ali pa niso sposobni primerno varovati otrokovih koristi. Zagovornik otroka ni njegov zakoniti zastopnik. Varuh ČP je v letu 2018 sprejel splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva, organizaciji tega, o vključitvi otrok v zagovorništvo. (www.pravice-otrok.si/index.php?id=246 (24.9.2019))

II. SOCIALNA VARNOST

1. SOCIALNA VARNOST KOT PRAVICA V USTAVI

- Iz 1. člena Ustave izhaja, da je Slovenija demokratična republika, kar pomeni, da so družbena razmerja urejena tako, da pri urejanju in uresničevanju pomembnih pravic in obveznosti sodelujejo vsi udeleženci teh razmerij. Tako imajo predstavnike v organih upravljanja institucij, ki izvajajo socialna zavarovanja. (Vodovnik, 154)
- Iz 2. člena Ustave izhaja tudi načelo socialne države, ki pomeni, da mora le-ta zagotavljati ugodne razmere za uresničevanje družbenih in osebnih socialnih interesov ljudi. (Vodovnik, 154)

- 50. člen Ustave določa, da imajo državljani pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti. Država ureja obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in druga socialna zavarovanja in skrbi za njihovo delovanje. (Vodovnik, 155)
- Ustava določa pravico do zdravstvenega varstva iz javnih sredstev. Posebej so opredeljene pravice invalidov, pravica do izobraževanja in usposabljanja otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter usposabljanje za dejavno življenje v družbi. (51. in 52. člen Ustave)
- Ustava posebno pozornost namenja varstvu otrok, družine, materinstva in očetovstva ter mladine, in mora zanje ustvarjati primerne razmere in poskrbeti za njihovo varstvo. (53., 55. in 56. člen Ustave)

2. MEDNARODNA ORGANIZACIJA DELA (MOD)

MOD je bila ustanovljena leta 1919 kot specializirana organizacija OZN. Od leta 1946 je posebna organizacija Združenih narodov, katere glavni organi so sestavljeni po tripartitnem načelu, iz predstavnikov delojemalcev, delodajalcev in vlade.(Tomič,21)

MOD predstavlja mednarodne delovne standarde v obliki konvencij in priporočil, ki predstavljajo minimalne standarde osnovnih delovnih pravic, kot so svoboda do združevanja, pravica do organiziranja, pogajanja za sklenitev kolektivnih pogodb, odprava prisilnega dela, enake možnosti, enaka obravnava ... Naša država je bila v MOD sprejeta leta 1992.

4. SOCIALNA VARNOST V OKVIRU EVROPSKE UNIJE (EU)

EU prepušča urejanje področja socialne varnosti državam članicam. To se kaže v odklanjanju obširnejše harmonizacije socialnega prava med državami članicami, čeprav je to za prihodnost vedno bolj pomembno. (Tomič, 21,22)

Pravila EU so namenjena koordinaciji nacionalnih sistemov, tako da tisti, ki se preselijo v drugo državo EU, ne izgubijo pravic iz socialnega zavarovanja (npr. pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja) in da vedno vejo, kateri nacionalni zakoni veljajo zanje. Tako veljajo za posameznika istočasno zakoni o socialni varnosti samo ene države.

(https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/social-security/index_sl.htm (24.9.2019))

UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

- Tomič, Zora (2009): Kaj je socialna država, Doba Epis, Maribor.
- Vodovnik, Zvone (2004): Poglavja iz delovnega in socialnega prava, Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- [www.svetevrope.si/sl/evropsko sodisce za clovekove pravice/predstavitev/index.html](http://www.svetevrope.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/predstavitev/index.html) (24.9.2019)
- www.pravice-otrok.si/index.php?id=246 (24.9.2019)
- https://europa.eu/youreurope/business/human-resources/social-security/index_sl.htm (24.9.2019)
- https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_si (28.9.2019)